

100 JAAR STAAL
IN DE IJMOND

Honderd jaar staalmaken in de IJmond levert veel verhalen op, uiteenlopend van de geschiedenis van het staalbedrijf tot de veranderingen in de directe omgeving. In een serie behandelen wij verschillende aspecten van de onderneming.

Verhalen uit de hoogovenbus

Koen van Eijk
k.van.eijk@hollandmediacombinatie.nl

Velsen-Noord * Historica en filmmaakster Pauline van Vliet verdiepte zich voor haar project twee jaar geleden over de kanaalgravers in de geschiedenis van IJmuiden. Het inspireerde haar tot een nieuw project over mondelinge geschiedenis: 'Verhalen rond de hoogovenbus'. Pauline van Vliet is met haar Stichting Kist gespecialiseerd in verhalenprojecten; geschiedenis aan de hand van de verhalen die mensen zelf over het verleden vertellen. Het project 'Graven naar het verleden van het Noordzeekanaal' bracht talloze herinneringen boven bij met name oude IJmuidenaren over de ontstaansgeschiedenis van IJmuiden en van de gehele IJmond.

Van Vliet: „Zonder kanaal zou dit gebied nooit zijn geworden zoals het nu is. Zonder kanaal zou ook niemand ooit op het idee zijn gekomen om hier een staalfabriek te stichten. Dat idee is ontstaan toen het kanaal er eenmaal lag. De Hoogovens hebben de IJmond gevormd en radicaal veranderd. Beverwijk en Heemskerk waren kleine tuindersplaatsen, die zijn na de oorlog radicaal verstedelijkt. Het bedrijfsleven in de regio hangt grotendeels samen met Tata Steel. Dus toen er een jubileum aankwam, dachten we: dit kunnen we niet laten liggen.”

En wat is een betere plek dan verhalen op te halen dan met de bus? „De Hoogovens is een gemeenschap op zich. Wie vroeger bij de Hoogovens werkte kocht zijn uitzet, fiets en wasmachine bij de Gieteling, de winkel van Hoogovens. Werknemers gingen op vakantie met de Hoogovens, ze leenden er geld voor een hypotheek, kregen een huis via Hoogovens. De meesten woonden in de

IJmond, maar velen ook daarbuiten. Die kwamen met bussen. Tientallen bussen per shift die Velsen-Noord uitrolden. De meeste gingen naar het noorden. Naar Alkmaar en omgeving, naar Heerhugowaard. Die mensen kwamen met speciale bussen elke dag naar hun werk. Dat is voor al die gezinnen heel bepalend geweest.”

In de week van de industriecultuur (20 tot en met 28 oktober) trekt Van Vliet er met een door Jan de Wit beschikbaar gestelde bus op uit richting plaatsen waar veel 'hooghovianen' hebben gewoond en nog wonen. In de ochtend staat ze op een centrale plaats. „Iedereen kan langs komen om zijn of haar herinneringen te delen. Verhalen en foto's plakken we in de bus op. We leggen alles vast. In de middag gaan we naar de IJmond naar culturele evenementen die daar plaatsvinden. Wie wil kan voor een paar euro opstappen en meegaan.”

Vip-tour

Op de laatste dag, 28 oktober, is er een vip-tour (kost 50 euro). Dan is er een hapje en een drankje aan boord en gaat de reis naar het Hoogovenmuseum waar Piet Parea en Frank Edam de voorstelling 'In vuur en vlam' vertonen. De bezoekers steunen hiermee het project in zijn geheel.

Afgelopen weekend stond Van Vliet al bij Huis van Hilde in Castricum om haar project te promoten. „Ik hoop al zoveel mogelijk verhalen te verzamelen. Het moet gaan leven. Ik hoop dat oud-collega's aan elkaar vertellen dat ze bij mij terecht kunnen om hun kostbare herinneringen te delen. En ik hoop op verhalen van de vrouwen en kinderen in de hoogovensgezinnen.”

Ook gemeenten die graag de bus in hun gemeenten willen verwelkomen, kunnen zich melden. Wie contact wil met Pauline van Vliet kan een mail sturen naar projectleider@stichtingkist.nl

Pauline van Vliet promoot de 'hoogovenbus' (nu nog van hout, straks een echte)

afgelopen weekeinde bij Huis van Hilde.

FOTO HELEEN KINK

Een roos als dank voor het ruiken

De mooiste verhalen krijgt projectleider Pauline van Vliet te horen. „Ik sprak een oude mevrouw in IJmuiden, haar man had altijd bij de Hoogovens gewerkt. Zij werd af en toe door iemand van de Hoogovens gebeld, dan moest ze op haar balkon gaan staan en ruiken of ze iets bijzonders rook. Blijkbaar waren ze iets aan het controleren. Aan het eind van de dag lag er een roos voor de deur. Altijd, steevast. Zo werkte de milieudienst van de Hoogovens.”

Staalfabriek was een gemeenschap op zich

De Wit rijdt nog altijd

De bussen van Jan de Wit rijden nog altijd door de provincie om Tata-personeel op te halen en thuis te brengen. Al zijn het er aanzienlijk minder dan vroeger, ze doorkruisen als vanouds de provincie en dan met name de noordelijke regionen. Hieronder de vijftien plaatsen waar de meeste werknemers van Tata Steel wonen (cijfers van april).

1. Heemskerk 1198
2. Beverwijk 1050
3. Alkmaar 798
4. Heerhugowaard 711
5. IJmuiden 498
6. Haarlem 395
7. Amsterdam 354
8. Uitgeest 271
9. Castricum 223
10. Den Helder 187
11. Velsbroek 173
12. Velsen-Noord 166
13. Heiloo 137
14. Schagen 136
15. Assendelft 112

Bus vol hangende hoofden

Jan van der Schaaf zag als kind de bussen van de Gebr. Oostrom dagelijks door zijn woonplaats Castricum rijden. De A9 was er nog niet, alles naar 'de noord' ging over de Dorpsstraat. „Tijdens mijn lagere schooltijd, vond ik dat sensationeel en spannend en vaak flink stinken, vanwege de soms zwarte uitlaatgassen. Maar ik bleef kijken, zittend op de vensterbank van onze etalage van de manufacturenwinkel tot de laatste uit zicht was”, schrijft hij aan Pauline van Vliet. Hij vervolgt: „Toen ik 11 jaar was vroeg mijn vader aan mij wat ik het liefst wilde, werken met hout of met ijzer, want ik moest naar de ambachtschool in Alkmaar. Ik heb toen gekozen voor ijzer, want ik had al een

konijnenhok getimmerd van strandhout. Toen ik 14 jaar was, met een diploma machine-bankwerker op zak, kon ik gaan werken op de Hoogovens. Ik schrok, want ineens moest ik denken aan al die gezichten van de mensen in die bussen. Nog nooit een blij gezicht gezien. Scheef hangende hoofden, slapende vermoeide mensen, heen en weer geschud door de rijdende bus met een broodtrommelje met weking als elastiekje... Dat zal mij niet gebeuren, dacht ik. Vast geen leuk werk, geen leuke baas. Dus moest ik wel doorleren. Dan maar naar de derde klas van de ambachtschool voor leerling-automonteur. Dus de hoogovenbus ging van sensatie naar angst”.

Staalwerkers in de hoogovenbus. Roken mocht nog.

FLYER STICHTING KIST

Een van de vele hoogovenbussen, hier wachtend in Beverwijk.

FOTO STICHTING KIST